

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדעי המדינה

01-691-71 ירושלים עיר במחלוקת - סמינריון ב.א. – 2007
דר' מנחם קליין

שעת קבלה – יום שלישי 12-14 או עד אחרון המחכים
תדר – בניין מקסיקו קומה שנייה חדר 35
טלפון – 0544778742

תיאור הסמינר: הסמינר יעסוק בקווי המחלוקת על ירושלים בין ישראל לפלסטינים ובמאפייניה השונים של ירושלים כעיר ספר. השערים השונים בירושלים ידונו מתוך גישה רב תחומית: היסטוריה, גיאוגרפיה, סוציולוגיה ומדע המדינה, ותוך התמקדות בירושלים מאז 1967.

הגישה של הסמינריון היא עיונית ומולטי-דיסציפלינארית עם דגש מיוחד על המתודה ההיסטורית לגווניה ושילובה עם מתודות של מדעי החברה. זה אינו סמינר תיאורטי ולא סמינר בו תיאוריה אחת מולבשת באופן אלים על המציאות ההיסטורית המגוונת והרב-ממדית. הגישה של הסמינר היא שהתיאוריות השונות נותנות בידי החוקר כלי עבודה מסוגים שונים בעזרתם הוא יכול לעמוד על המציאות הרב-גונית והמורכבת. במהלך הסמינר יוקדשו מספר שיעורים למתן הדרכה מפורטת לכתיבת העבודה הסמינריונית [ראו להלן]. **דרישות הסמינריון** [הדרישות נכתבו בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד אך הן מופנות גם כלפי הסטודנטיות] – על הסטודנט הבוחר בסמינר לשים לב לעניינים הבאים:

1. זהו סמינריון מדעי. התלמיד יידרש להיצמד למסגרת האקדמית של הדיון, ולהיות מודע לקיומן של מסגרות שיח ונרטיבים שונים מאלו שהוא מעדיף פוליטית, דתית או לאומית. ההתייחסות למסגרות שיח ולנרטיבים אלו תהיה מקצועית, אנליטית ופוזיטיבית ולא נורמטיבית.

2. העבודה הסמינריונית דורשת רמות גבוהות של מחקר וכתיבה אנליטית. הסמינר יאתגר את הסטודנט בתחום זה. לא תהיה פשרה על איכותן המדעית והמחקרית של העבודות. כמו כן לא תהיה פשרה באשר לאיכות המקורות עליהן תיבנה העבודה, ולשם כך ייתכן והתלמיד יידרש לעשות שימוש בספריות אוניברסיטאיות אחרות מלבד זו של בר אילן. בכל אחד משלבי ההכנה של העבודה התלמיד יידרש למאמץ מיוחד כדי לכתוב עבודה סמינריונית איכותית **גם אם עד כה הוא לא הורגל לדרישות ברמה כזו**. העבודה הסמינריונית הנדרשת בקורס זה היא עיונית ואנליטית. עליה להיות מעמיקה, מבוססת היטב, כתובה בבהירות ובסגנון מחקרי וערוכה על פי כל הכללים האקדמיים. הכנתה תדרוש השקעה רבה בכל השלבים החל מאיסוף החומר בספריות ועד לשלב הכתיבה והעריכה. עבודה סמינריונית משקפת את יכולתו המחקרית של מי שכתב אותה והיא עומדת במוקד הלימודים בכל אוניברסיטה מחקרית ראויה לשמה. לכן תהיה בקורס זה הקפדה מלאה על רמתה של העבודה. כדי להקל על התלמידים לעמוד בדרישות תינתן הנחיה צמודה במהלך הקורס. במהלך הסמסטר הראשון, ורק במהלכו, ניתן להגיש למרצה פרק מהעבודה כדי ללמוד מה יש לתקן. על הפרק הזה לא יינתן ציון.

3. לא ניתן לכתוב עבודה סמינריונית בתחום זה ללא שימוש מסיבי בחומר מקורות **באנגלית**. יכולת קריאת מקורות בערבית אינה חיונית. בהתחשב בעובדה שמדובר בסמינריון לתלמידי תואר ראשון אין צורך לעשות שימוש במקורות ראשוניים אלא שניוניים. יש לזכור שעבודה סמינריונית אינה יכולה להיות טובה אם מקורותיה גרועים. מקורות העבודה חייבים להיות הטובים ביותר בתחומם ועליה להקיף את כל החומר הטוב שניתן להשיגו, גם אם הדבר מאריך את רשימת המקורות. על התלמיד להתבונן במקורותיו, להעריך אותם ואת המתודה בה הם נכתבו, לנתחם ואם יש צורך אף לבקר אותם ביקורת המבוססת ומוכחת על סמך מה שהוא מצא במקורות מהימנים אחרים.

4. על פי כללי המחלקה לא ניתן לעשות עבודה סמינריונית בזוגות. היקף העבודה יהיה בין 30-50 עמודים מודפסים של ניתוח ולא של תיאור או סיכום של מקורות בודדים והצבתם זה לצד זה. ניתוח אינו הצבת סיכום של מקור אחד ליד מקור אחר, וגם הוספת מילה המצביעה על ניגודיות [מאידך 'אבל'] אינה יוצרת אוטומטית ניתוח. הניתוח חייב לשזור זה בזה את הנושאים הנדונים לכל אורך הפסקה. יש לציין בבירור את השווה והשונה, את המיוחד ואת השגרתי ולזהות מהי הסיבה ומהי התוצאה, וכיצד דבר יצר או לא יצר תוצאה מסוימת ומדוע.

5. חשוב לזכור: כל מה שרוצים לומר חייב להיות כתוב בטכסט בבהירות ובמדויק. אין לקפוץ מעניין לעניין ללא הבחנה וללא מיצוי הנושא הנדון עד תומו. בכתיבה רק הטכסט מדבר ולא כוונת הכותב. ניסיונם של כותבים רבים מראה שהפגמים בטכסט אינם בולטים לעין אלא רק לאחר קריאה נוספת ממרחק של זמן וממרחק מנטאלי, כאשר הכותב פחות כבול לטכסט שיצר ויותר קל לו לראות את פגמיו. הדבר דורש זמן, ותהליך מתמיד של ביקורת עצמית. לא ניתן לכתוב עבודה סמינריונית ראויה לשמה תוך שבוע או פחות מכך.

6. העבודה הסמינריונית חייבת להיות ממוקדת בנושא הנדון ולהעמיק בו. אין לכתוב רקע כללי או היסטורי כיוון שבהכרח העמודים הספורים שיוקדשו לנושאים הללו יהיו שטחיים ולא מעמיקים. אם לצורך הניתוח יש להתייחס לאירוע או לממד היסטורי – חובה לשבץ את הדבר במקום המתאים במהלך הניתוח תוך התמקדות והעמקה בפרט הרלבנטי ורק בו.

7. לא כל מה שהסטודנט קורא ולומד לצורך העבודה ייכנס לטכסט הנכתב. הטכסט יהיה ממוקד בנושא הנדון בפרק או בפיסקה הרלבנטיים, אבל לשם כך על הסטודנט ללמוד את הנושא ולקרוא הרבה, כולל ספרות שתספק לו את המידע הבסיסי על הנושא. בכתיבה הסטודנט נדרש לדעת להבחין בין מידע בסיסי לבין תיזה מחקרית, חדשנות ופרשנות.

8. על הכותבים להימנע מלכתוב משפטים טריוויאליים כגון: 'בעבודה זו השתמשתי בספרים ומאמרים, בחמישה ביוני 1967 החלה מלחמת ששת הימים'. על הניסוח להיות מפורט ומדויק – באיזה סוגים מוגדרים של ספרים ומאמרים נעשה שימוש ובאיזה לא, ומדוע, מה הבעיות המתודיות שהכותב נתקל בהם וכיצד פתר אותן; מה הרלבנטיות של מלחמת ששת הימים או של החמישה ביוני לנושא הנדון.

9. על הכותב להימנע מלהציג שאלת מחקר אחת ויחידה, ולא לחשוב במונחים בינאריים של שחור ולבן. המציאות האנושית היא מציאות מורכבת ועל המחקר לשקף את מורכבותה ולנתח אותה. במדעים העיוניים כל פיסקה עונה על שאלת מחקר אחת וכל פרק עונה על סל של שאלות – אפילו אם הכותב לא הציג כך את הדברים ובחר לכתוב נרטיב היסטוריוגרפי. לפיכך על כותב העבודה לפרק את הנושא הכללי לנושאי משנה ברמות שונות ולהגדיר לפיהם את פרקי העבודה וסעיפיה. הבניית העבודה צריכה להיעשות כך שבסופו של דבר יתקבל תלכיד ויהיה רצף ענייני בין כל חלקי העבודה.

10. על כל עבודה להכיל לפחות שני פרקים, אך לא יותר מארבעה, כאשר בכל פרק יש לפחות שני סעיפים, אך לא יותר מארבעה – חמישה, וכמובן מבוא וסיכום. כל אחד מסעיפי העבודה צריך להתייחס להיבט אחר של הפרק, וכל פרק מתייחס להיבט אחר של הנושא ברמת הפרק. הסיכום אינו חזרה על הנאמר בפרקים אלא התייחסות כוללת לחבילה כולה. וכמובן, על העבודה והביבליוגרפיה להיות ערוכה ומוגשת בהתאם לאפראט המדעי המקובל במדעי הרוח או במדעי החברה. מי שאינו מורגל בטכניקה זו ייטיב לעשות אם יצטייד במדריך המתאים ויתרגל זאת. עבודה שלא תעמוד בכללי האפראט המדעי לא תתקבל ולא תיבדק.

11. המרצה שומר לעצמו את הזכות לבחון את הסטודנט בעל פה על עבודתו אחרי הגשתה ובדיקתה.

12. יש לקבל את אישור המרצה לכל אחד מהשלבים הבאים: בחירת הנושא, קביעת ראשי הפרקים ורשימת מקורות ראשונית. זאת כדי לוודא שהסטודנט נמצא על המסלול הנכון והראוי ולא הלך לאיבוד. על השלבים הללו להיעשות בין אמצע הסמסטר הראשון לבין סופו. הדבר לא יתאפשר במהלך הסמסטר השני.

13. המורה לוקח בחשבון שלתמידים אין ידע מוקדם למעט מה שרכשו במערכת החינוך הישראלית ובתקשורת.

14. הנוכחות בשיעורים היא חובה, ויש צורך להשתתף השתתפות פעילה בדיונים.

15. הסמינר יישלב הרצאות של המורה, רפרטים [הרצאות קצרות] של תלמידים ודיון בכיתה על החומר הנלמד.

16. המורה שומר לעצמו את הזכות להטיל על התלמידים לכתוב עבודה בהיקף לא גדול כדי לבחון את יכולת הכתיבה המחקרית שלהם ובהתאם לעזור להם להחליט האם הם יעמדו בדרישות העבודה הסמינריונית. התלמידים יתבקשו להכין רפרט על אחד מנושאי הסמינר ולהציגו בכיתה במשך 15-20 דקות לכל היותר. הנושאים לרפראט והתאריכים שלהם יימסרו בשבוע השלישי או הרביעי של שנת הלימודים. ברפראט צריך להציג את הנושא הנדון בקצרה ובבהירות. בשום אופן אין לקרוא את הרפראט מהכתב אלא לדבר על הנושא. ניתן להיעזר בנקודות כתובות. במידה והתלמיד נעזר במטול שקפים או במצגת מחשב אין להקריא את הדברים המוקרנים על המסך שהרי הם לנגד עיני הכיתה. הנקודות המרכזיות של הרפרט יופצו בכתב בין התלמידים בראשית השיעור בו יוצג הרפרט. על כל רפרט יגיב תלמיד אחד במשך 8-10 דקות. המגיב והמורה יקבלו לפחות יומיים מראש את עיקרי הדברים והמקורות עליהם מתבסס הרפרט; המגיב יתייחס לנאמר ולמה שלא נאמר על הנושא ולא יהסס לבקר או להציע זווית ראייה אחרת מזו שהוצעה ברפרט. הרפרט והתגובה עליו יהוו כל אחד 10% מהציון הסופי בקורס. מבחינה תוכנית יכולת הרפרט דיון בעניין הנוגע לנושא הסמינר או ביקורת טכסט/ספר. הרשימה הביבליוגרפית של כל רפרט תוכן בידי מגישה בהתייעצות עם המרצה.

הרכב הציון: רפראט או תגובה עליו 10% ;

היעדרות מהשיעורים ואי השתתפות פעילה תביא להורדת ציון מהעבודה הסמינריונית עד ל- 20%.

מבחן – 20% . על פי הוראות המחלקה כל סמינר חייב בבחינה. הבחינה תיערך בסוף סמסטר א' ותהיה בחינת ידע על הנאמר ברפראטים והתגובה להם. המבחן יהיה בן שעה והשימוש בכל חומר עזר – מותר.

ביבליוגרפיה:

מנחם קליין, יונים בשמי ירושלים, מכון ירושלים 1999
שמור מדעי המדינה לפי קלי יו (418060)

מירון בנבנישתי, מקום של אש, כתר, 1997.
שמור מדעי המדינה לפי בנב.מק (322975)

מוטי גולני, "כיסופים לחוד מעשים לחוד – מדיניות ישראל בשאלת ירושלים 1948-1967", בתוך אניטה שפירא (עורכת), עצמאות – 50 השנים הראשונות, ירושלים: מרכז זלמן שז"ר, 1998, עמ' 267-296.
שמור מדעי המדינה לפי עצמ.חמ (369417)

ירושלים בת קיימא – סוגיות בפיתוח ובשימור, בעריכת מאיה חושן, שלמה חסון וישראל קמחי, ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל 2004.
E114 ירו.בת (592562)

Hecht, R. and Friedland, R., To Rule Jerusalem. CUP, 1996.
שמור מדעי המדינה לפי FRI (326675)

Gilbert M., Jerusalem in the 20th Century, 1997.
שמור מדעי המדינה לפי GIL (346089)

Klein M., The Jerusalem Problem the Struggle for Permanent Status, University Press of Florida, 2003.
E114 KLE (570619)

Roman, Michael, Living Together Separately. Princeton.
שמור מדעי המדינה לפי ROM (159428)

PAASIA, Documents on Jerusalem, 1996.
שמור מדעי המדינה לפי JER (357671)

S. Hasson, "Local Politics and Split Citizenship in Jerusalem," International Journal of Urban and Regional Research, 20: 1996, 116-133.
תדפיס 3873 (388386)

E. Gutman and C. Klein, "The Institutional Structure of Heterogeneous Cities: Brussels, Montreal and Belfast," in Kreamer J. (ed.), Jerusalem: Problems and Prospects. New York: Praeger, 1980, pp. 178-207.
שמור מדעי המדינה לפי JER (224413)

N. Kliot and Y. Mansfield, "The Political Landscape of Partition – The Case of Cyprus," Political Geography, 16: 1997, 495-521.
כתב עת בספרייה למדעי החברה וגם תדפיס 5879 (386813)

Brussels-Jerusalem-Conflict Management and Conflict Resolution in Divided Cities – A Comparative Research, Project, 1997, UUB and IPCAI.
העמודים הרלבנטיים בתדפיס בספרייה
שמור מדעי המדינה לפי BRU (392091)

Ackleson Jason M., "Discourse of Identity and Territoriality on the US-Mexico Border", in Nurith Kliot and David Newman (eds.), Geopolitics at the End of the Twentieth Century – The Political Map of changing world, London: Frank Cass, 2000, pp. 155-179.
בספריית כלכלה GEO 320.12 (539313)

Bolens, Scott, "Urban Planning Amidst Ethnic Conflict: Jerusalem and Johannesburg," Urban Studies, 35(4): 729-750, 1998.
כתב עת בספרייה למדעי החברה

Ibid, Urban Peace Building in Divided Societies – Belfast and Johannesburg, Boulder and Oxford: Westview, 1999, Ch. 10 p. 267-298.

אין

Peter Marcuse, "Not Chaos but Walls: Postmodernism and the Partitioned City", in Sophie Watson and Katherine Gibson (eds.), Post Modern Cities and Space. Oxford: Blackwell, 1995, pp. 243-253.

שמור מדעי המדינה לפי POS (259495) וגם תדפיס 8914 (543031)

Ibid, "Walls as Metaphor and Reality", in Dunn Seamus (ed.), Managing Divided Cities, Keele UP, 1994, pp. 46-52.

תדפיס 8910 (542751)

MacGregor S. "Reconstructing the divided city problems of pluralism and governance" in Dunn Seamus (ed.), Managing Divided Cities, Keele UP, 1994, pp. 228-241.

תדפיס 8911 (543047)

Hepburn A.C.H., "Long division and ethnic conflict the experience of Belfast", in Dunn Seamus (ed.), Managing Divided Cities, Keele UP, 1994, pp. 88-104.

תדפיס 8913 (543059)

Dumper M. The Politics of Sacred Space, Lynne Rienner 2001.

E114 DUMP (511360)

Breger M. and Ahimeir O. (eds), Jerusalem a City and its Future, Syracuse UP, 2002.

אין

Israeli R., Jerusalem Divided, London Frank Cass 2002.

אין

Wasserstein Bernard, Divided Jerusalem, Yale UP 2001.

במדף פתוח E114 WAS (531118)

Lyman S. Scott M. B., "Territoriality A Neglected Sociological Dimension", Social Problems 15 (1967), pp. 236-249.

כתב עת בספרייה למדעי החברה

Hetherington K., Expressions of Identity - Space, Performance, Politics, London: Sage, pp. 1-20.

תדפיס 8781 (535918)

House J.W. "The Frontier Zone – a Conceptual Problem for Policy Makers", International Political Science Review, 1 (1980), pp. 456-477.

תדפיס 8859 (537480)

Klein Menachem, "Old and New Walls in Jerusalem", Political Geography, 2004 (forthcoming).

כתב עת בספרייה למדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Dennis Zalamans, "Boundaries to Communication: Borders in the Baltic Sea Region", in Martin Pratt and Janet Allison Brown (eds.), Borderlands Under Stress – International Boundary Studies Series, Kluwer, 2000, pp. 275-295.

אין

Hetherington K., Expressions of Identity - Space, Performance, Politics, London: Sage, pp. 1-20.

תדפיס 8781 (535918)

David Newman and Anssi Passi, 'Fences and Neighbours in the Post-modern World: Boundary Narrative in Political Geography', Progress in Human Geography, 22 (1998), pp. 186-207.

כתב עת בספרית מדעי החברה וגם כתב עת אלקטרוני

Anssi Passi, 'Boundaries as Social Process: Territoriality in the World of Flows', in David Newman (ed.), Boundaries, Territoriality and Post-modernity, London: Frank Cass, 1999, pp. 69-88.

320.12BOU (442433)

Ghazi Falah and David Newman, 'The Spatial Manifestation of Threat: Israelis and Palestinians Seek a 'Good' Border', Political Geography, 14 (1995), pp. 689-706.

כתב עת בספרית מדעי החברה

Martin Pratt and Janet Alison Brown, Border Lands under Stress, London: Kluwer, pp. 275-295.

אין

F.E. Peters, Jerusalem and Mecca- The Typology of the Holy City, New York: NYU, 1986, pp. 5-79.

במדף פתוח 291.350956 PET (108065)

גורביץ' זלי וארן גדעון, על המקום, אלפיים 4 (1991) תדפיס בספריה.
כתב עת בספרית מדעי החברה

James Duncan and David Ley (eds.) Place, Culture, Representation, London and New York, Routledge, 1993

בספריית השמורים בדלפק